

A, Á

ÁBÉCÉ

A szamarat ábécé tanítja. [Dugonics A.]

ABRAK

Abraját hordozó lónak nem törik föl a háta. ✧ Mert mindég fogy a terhe.

ABRAKOL

Megröstül a jó ló is, ha nem abrakolják.

ÁBRÁZAT

Az emberi ábrázat sincs rajta.

ABROSZ

A sáhos (= kockamintás) abrosznak szebb a színe, mint a visszája.

Amely abroszt sokan viselnek, szésszé válik.

Ösmerem (= ismerem) az abroszt, szésszűl fonták. [Dugonics A.]

ÁCSOROG

Ácsorog, mint a boltos legény. [Dugonics A.]

ADOMÁNY

Az ígéret adományt vár.

ADÓSSÁG

Bizonytalan adósságnak szalma a kamatja.

ÁG

A fattyú ágak mély gyökeret nem vernek. [Pázmány P.]

A szegény árvát az ág is húzza.

Eszem ágába sem ötlött.

Ezek is azon fának ágai.

Hamis keresmény nem száll harmadik ágra.

Nyers fának száraz ágát nehéz várni.

AGÁR

Ásítóznak az agarak, jó nyulászás lészen.

Hátrább az agarakkal.

AGG

Agg szó, de igaz.

Késő az agg ebet táncra tanítani.

Kiaggott belőle.

Még a föld is elagg, hibáz veteménymag, egek is fogatkoznak. [Beniczky P.]

ÁGY

Aki a pad alatt hever is, vetett ágyra ásítózik.
Az Isten könnyebbítse meg az ágya szalmáját.
Ha jól veted ágyadat, jól nyugszol.
Nagyobb az ágy a lepelnél.

AJAK

Ajakon termett, és nem szívből (= szívből) gyökerezett szó.

AJÁNDÉK

A szegénynek ajándéka drágába kerül.
Ajándék marhának nem kell borjúfogát nézni.
Ajándékkal mindent meg lehet hajtani.

AJÁNLÓLEVÉL

Orcáján hordozza az ajánlólevelet. [Dugonics A.]

AJTÓ

Ajtó közé nem teszem a kezemet.
Ajtóستul dúl a tanyába bé. [Dugonics A.]
Ha egy ajtón kiverik, a másikon bémegy.
Későn jöttél, hanem mosdjál, s kendjél ki az ajtón.
Nem sokat vásítom ajtaját.
Nyitva az ajtó, akár föl, akár alá.

AKADÁLY

Nagy akadály a szegénység.

AKAR

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

AKARAT

Az akarathoz erő is kívántatik.
Ki nem veheti hasznodat, értse jó akaratodat.
Nagy benne az akarat, mint a vénleányban.

AKOL

Farkasnak akolt mutatsz.

ÁKOVITA

Tiszta, mint az ákovita (= pálinka). [Dugonics A.]

ALDI

Jól hozzá láttak az aldihoz. ✧ Jól meg verték az alfelét. [Dugonics A.]

ÁLDOMÁS

Áldomás áldomással jó.

ÁLDOZIK

Ki az utazókkal iszik, áldozik.
Leáldozott a nap. [Dugonics A.]

ALKONY

Az alkonyodón napot kevesen imádják.

ALKU

Hosszú alku a házasság.
Jobb az ösztövért alku, hogy sem a bírónak kövér végzése.

ÁLL

Kiáll a szeg a zsákból.

Megállja a sárt. [Szenczi Molnár A.]

ÁLLAT

Állat-e vagy szerzet. [Sándor I.]

ÁLLÍT

Megállítom malmodat.

ALMA

A megtiltott alma is jobb a többinél.

A piros alma is gyakran férges.

A szép alma is gyakorta savanyú.

Az alma nem esik messze fájátúl.

Az almának is a szépét szokták fölkötni.

Későn érő alma szokott soká tartani.

Mindaddig úszkál az alma, míg elmerül.

Szelíd almának van böcsülete.

ALMOZ

Almoz, mikor malacozni akar a disznó.

ÁLNOKSÁG

Aki álnokságot vet, bút arat.

ÁLLOM

Állomhüvelyezés (= magyarázás) ez. [Pázmány P.]

Egy jó álom minden fáradságot helyrehoz.

Fáradt embernek, édes méz az álma.

ÁLORCÁZ

A szentírással álorcázza bé magát. [Káldi Gy.]

ALSZIK

A szegény ember élete helyett is aluszik. [Szenczi Molnár A.]

Csak alunni (= aludni) jár a lélek belé.

ÁLTALÚT

Ne keresd az általutat, hogy kerülőbe ne akadj.

Nincs a bolondságra általabb út, mint a harag. [Pázmány P.]

ÁLTALVETŐ

Egy falat kenyerelem sincs, üres az általvetőm. [Bíró M.]

ANDALOG

Mintha feje se volna, úgy andalog. [Dugonics A.]

ANYA

Ahol nyájas az anya, kényes lesz a leánya.

Az anyja hasában sem volt jobb dolga.

Magyar anya szülte.

Még a rossz anya is jámbor magzatot szeret.

Nem gyűjthet annyit a fősvény anya, amennyit a tékozló ifjú el nem pazarolhat.

Örül mint a tót a kurva anyjának.

APA

Volt az apjának, de nincs a fiának.

APRÍT

Ha aprítottad, meg is egyed. [Kis-Viczay J.]

APRÓ

Az apraja után a nagyja is elhal.

Minden nagynak apró a kezdete.

Ne mindent apróra, néha hasábra is. [Dugonics A.]

ÁR

Tudja a réfének (= rőf) az árát.

ARANY

Aki azt ígéri, hogy aranyat csinál, ezüstöt akar csalni.

Arany elmének gyöngy a gondolatja. [Dugonics A.]

Fillérrel kéméllik (= kimélik) az aranyat.

Kinek nincs aranya, szolgálatát ajánlja.

ARÁNYOZ

Ha el akarod találni a célt, följebb arányozz.

ARANYPEREC

Nem illik disznó orrára az aranyperec.

ARANYPÖNGÉS

Nincs szebb szó az aranypöngésnél.

ARAT

Aki mint vet, úgy arat.

ARC

Korán későn arcájára kerül.

Nagy bánatban nehéz víg arcát mutatni.

Nehéz szomorúnak, bánatos arcának, víg kedvet mutatni.

ARCAPIRULÁS

Szegénység nagy arcapirulás.

ÁRNYÉK

A hajszálnak is árnyéka van.

ÁRNYÉKSZÉK

A nap is bészolgál az árnyékszékbe, de azért meg nem mocskolódik.

ÁROK

Árkon kívül hegyemester.

ÁRPA

Porba búzát, sárba árpát kell vetni.

ÁRPACIPÓ

Hetvenkedik, mint az árpacipó a kemencében.

ÁRTATLANSÁG

Az ártatlanságnak csak egy a szava.

ÁRU

Nem sokat hajtanak a hitván (= hitvány) árura. [Kis-Viczay J.]

ÁRULKODÁS

Hitvány kereset az árulkodás. [Szeneci Molnár A.]

ÁRVA

Árva az árva, ha kapufája arany is.

ÁS

Aki másnak vermet ás, maga esik bele, s nem más.

ASZOTT

A lélekre aszott vétket nehéz levakarni. [Dugonics A.]

ASSZONY

A szép asszony is, ha megvénül, csúnya üdőt (= időt) ér.

Aki szóbeli asszonnal társalkodik, hamar kurafi név ragad reá.

Asszonyfán is elkél a bor.

Asszonyírásnak, ebszomorúságnak ritkán lehet hinni.

Be megenném a szép asszony főztét.

De jó káposzta, nincsen asszony szaga.

Érti, mint a venéki asszony a spárgafőzést.

Ha a hörcsökös asszonyt meg akarod szelidíteni, járd meg a táncot véle a mogyorósban.

Ha szemérmes is az asszony, ne bízd idegen kézre.

Hallgatással szép az asszonyember.

Haragos asszony, sűrű füst, lyukas tál ártalmas a háznál.

Három asszony egy vásár.

Jaj az oly szegénynek sorsa, ki gazdag asszonyt vesz.

Két asszony közben legjobb a tojást télre elrakni.

Két lúd, egy asszony, egész vásár.

Kívánatos, mint a terhes asszony.

Köszönytek ludak, én is asszony vagyok.

Margit asszony, deres ló, ritkán válik abból jó.

Mérges asszonynak haragos a leánya.

Mosolygós asszonynak, görhes lónak, világos felhőnek nem kell hinni.

Nagy szomorúság a rossz asszony.

Nem titok, amit két asszony tud.

Ójjad magad a szakállos asszonytúl.

Örökség s majorság, ház, minden gazdagság nem ér jámbor asszony-nyal. [Kis-Viczay J.]

Sok só ételben, sok szó asszony szájában nem jó.

Tud hozzá, mint a bajcsi asszony a kávéfőzéshez.

ASSZONYVERÉS

Nem sok böcsületet (= becsületet) nyer az ember az asszonyverésből.

ASZTAG

Nem lehet a számárra asztagot rakni.

ASZTAL

Alacsony asztalon barátságosb enni.

Éhen marad, aki az asztalnál szemérmeskedik.

Nem asztalhoz való a veszekedés.

Sovány, mert magas az asztala.

ASZÚFA

Az aszúfa mellett a nyers is megég. [Pázmány P.]

ÁTKOZ

Átkozódik, mint a kereketörött kocsis.

ÁTKOZOTT

Átkozott szem volna, ki rajta nem kapna.

ATYA

Atyja szájából pökött pofa.

AVAR

A száraz avarban a harap (= tűz) sebes égéssel mindent megemészt.

[Pázmány P.]

Haszontalan avarba tüzet vet, hogy megtisztítsa földét. [Pázmány P.]

AVUL

A jó avul is ugyan, de javul is. [Dugonics A.]

ÁZALÉK

Ázalékot sem kap.

ÁZIK

Eljön az az üdő, melyben megázik a tüdő.